

खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
चौरीखर्क, सोलुखुम्बु

सहायकस्तर चौथो तह नायब प्राविधिक सहायक (कृषि) पदको पाठ्यक्रम

लिखित परीक्षा

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या × अङ्क भार	समय
सेवा सम्बन्धी	५०	२०	वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice)	२५ प्रश्न × २ अङ्क = ५०	२२.५ मिनेट

द्रष्टव्य:- वस्तुगत बहुवैकल्पिक परीक्षामा यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ।

एकाइ	१	२	३	४	५	६	७
प्रश्न संख्या	६	४	३	३	३	३	३

१. कृषि सम्बन्धी

(१२ अङ्क)

- १.१ नेपालको संविधानमा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था
- १.२ निजामती सेवा ऐन, २०४९ तथा निजामती सेवा नियमावली, २०५० मा कर्मचारीको आचरण, विदा र सजाय सम्बन्धी व्यवस्था
- १.३ स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- १.४ संघ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय र अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७
- १.५ राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१ तथा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति, २०६३
- १.६ चालू योजनामा कृषि क्षेत्रको प्राथमिकता, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन रणनीति तथा प्रादेशिक आवधिक योजनामा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था
- १.७ कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ र यसका प्रमुख विशेषताहरू
- १.८ वर्तमान संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहमा कृषि सेवाको संरचना
- १.९ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना
- १.१० कृषि विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत प्रसार सेवा कार्यक्रम
- १.११ कृषि उत्पादन सामग्रीहरू (बीउ विजन, मल, सिँचाइ, कृषि यन्त्र र उपकरण रासायनिक र जैविक विषादी सूक्ष्म खाद्य तत्व तथा हर्मोन) को व्यवस्था र प्रयोग
- १.१२ उत्पादित कृषि वस्तुहरूको बजार व्यवस्था, उत्पादन लागत र विक्री मूल्य निर्धारण
- १.१३ कृषि विकासमा सरकारी, सहकारी, निजी क्षेत्र तथा महिला एवं युवाहरूको भूमिका
- १.१४ प्रादेशिक एवम् राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रको योगदान र प्रमुख समस्याहरू
- १.१५ कृषि वस्तुहरूको उत्पादनोपरान्त (पोष्ट हार्भेस्ट) हुने क्षति र क्षति कम गर्ने उपायहरू
- १.१६ प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनका सिद्धान्त र प्रमाणीकरण सम्बन्धी व्यवस्था

- १.१७ कृषि उपजको स्वच्छता (Safety) र प्रमाणीकरण
- १.१८ कृषि तथ्यांक, अनुगमन एवं मूल्याङ्कनको महत्व
- १.१९ कृषि क्षेत्रमा बाली बीमाको सम्बन्धी व्यवस्था
- १.२० कृषि आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र औद्योगिकरण बारे सामान्य जानकारी
- १.२१ प्राकृतिक प्रकोप (बाढि, पहिरो, असिना, तुषारो, खडेरी), जलवायु परिवर्तन (तापक्रम र वर्षा) को असर तथा अनुकूलन न्यूनीकरणका उपायहरू
- १.२२ दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरू
- १.२३ कृषि क्षेत्र एवं कृषि बिकास कार्यक्रममा संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको भूमिका

२. बागवानी

(८ अङ्क)

- २.१ बागवानी (हर्टिकल्चर) को परिभाषा र यसका शाखाहरू
- २.२ नेपालमा बागवानी विकासको आवश्यकता र सम्भावना
- २.३ फलफूल र तरकारी बालीहरू तथा मसलाबाली र पुष्पखेती सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- २.४ नेपालको जलवायु क्षेत्र (Climatic zones) र लुम्बिनी प्रदेशमा गरिने फलफूल खेती सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- २.५ करेसावारी (Kitchen garden) को महत्व र स्थापना
- २.६ बगैँचा स्थापना: जग्गाको तयारी, बगैँचाको रेखाङ्कन, खाडल खन्ने, बोट लगाउने दूरी र तरिका, बारबन्देज तथा अवरोधक विरुवाहरू
- २.७ तरकारी बालीको उत्पादन:
 - २.७.१ आलु (Potato)
 - २.७.२ काउली समूह (Cole crops)
 - २.७.३ फल समूह (Fruit vegetables)
 - २.७.४ जरे बाली समूह (Root crops)
 - २.७.५ गानो बाली समूह (Bulb crops)
 - २.७.६ फर्सी समूह (Cucurbits)
 - २.७.७ सागपात समूह (Leafy vegetables)
 - २.७.८ कोशे बाली समूह (Leguminous vegetables)
- २.८ फलफूल बोटको प्रसारण
 - २.८.१ बीउबाट प्रसारण (Sexual propagation)
 - २.८.२ वानस्पतिक प्रसारण (Vegetative propagation): कटिङ्ग, लेयरिङ्ग, ग्राफिटिङ्ग, बडिङ्ग
- २.९ फलफूल, औद्योगिक बाली तथा तरकारीको नर्सरी स्थापना र व्यवस्थापन
- २.१० बगैँचाको प्रबन्ध: माटोको प्रबन्ध, प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग विधिहरू, सिंचाई र निकास अन्तरबाली, मल्चिङ (छापो)

- २.११ फलफूलको तालिम र काँटछाँट (Training and Pruning) को महत्व र तरिकाहरू
- २.१२ फलफूल खेती प्रविधि: आँप, लिची, सुन्तलाजात (Citrus), किवी, स्याउ, ओखर, नास्पाती, भुँइकटहर, अम्बा, मेवा, केरा र अंगुर
- २.१३ बेमौसमी तरकारी उत्पादन
- २.१४ तरकारी बीउ उत्पादन प्रविधि: काउली, मुला, गोलभेडा, केराउ, फर्सी
- २.१५ बीउ आलु उत्पादन प्रविधि
- २.१६ बागवानीजन्य बालीहरूको उत्पादनोपरान्त क्षति नियन्त्रण
- २.१७ फलफूल, तरकारी, आलु तथा मसला बालीका प्रमुख जातहरू
- २.१८ नेपालमा चिया, कफी, अलैंची, अदुवा र बेसार खेती
- २.१९ नेपालमा बागवानीजन्य उत्पादित वस्तुहरूको बजार व्यवस्था
- २.२० सुन्तलामा हास (Citrus Decline) तथा समाधानका उपाय
- २.२१ तरकारीबालीमा वर्णशङ्कर जातहरूको प्रयोग सम्बन्धी सामान्य जानकारी

३. कृषि प्रसार

(६ अङ्क)

- ३.१ कृषि प्रसार- परिचय, अवधारणा, सिद्धान्त र महत्व
- ३.२ कृषि प्रसार कार्यकर्ता र निजमा हुनुपर्ने गुणहरू
- ३.३ नेपालमा संचालन भएका विभिन्न कृषि प्रसार पद्धतिहरू
- ३.४ नेपालमा संचालित विभिन्न कृषिप्रसार तरिकाहरू र तिनीहरूको संचालन विधि
- ३.५ अगुवा कृषक तथा कृषक समूहको परिचय, महत्व एवं कृषि प्रसारमा अगुवा कृषक र हरित स्वयंसेवकको भूमिका
- ३.६ कृषक समूह र सहकारी गठन प्रकृया एवं प्रभावकारी परिचालन
- ३.७ कृषि प्रसारमा स्थानीय नेतृत्वको भूमिका
- ३.८ Innovation, Diffusion and Adopters' Categories
- ३.९ कृषि सञ्चार र प्रविधि प्रसारणमा श्रव्यदृश्य सामग्री, मोबाइल एप्लिकेशन र किसान कल सेन्टर
- ३.१० कृषि तालिम र यसको महत्व तथा कृषक तालिममा आवश्यकता पहिचान र प्रभावकारी तालिम संचालनका आधारहरू

४. बाली विज्ञान

(६ अङ्क)

- ४.१ बाली विज्ञानको परिभाषा र नेपालमा बाली विकासको महत्व
- ४.२ नेपालमा लगाइने खाद्यान्न, दलहन, तेलहन तथा औद्योगिक बालीहरूको वैज्ञानिक नामाकरण र वर्गीकरण

- ४.३ नेपालको हावापानी अनुसार विगत पाँच वर्षमा सिफारिश गरिएका धान, मकै, गहुँ, उखु, जुट, मुसुरो र तोरी बालीका जात र तिनीहरूको पाक्ने अवधि, सरदर उत्पादन क्षमता, सिफारिश क्षेत्र र मुख्य विशेषताहरू
- ४.४ बीउको परिभाषा, प्रमाणिकरण तथा यथार्थ संकेतपत्र पद्धति अनुसार बीउका पुस्ताहरूको नाम एवं पुस्ता बनाउने ट्यागको रंग
- ४.५ गुणस्तरीय विउ उत्पादन र उत्पादनोपरान्त गुणस्तर कायम राख्न अपनाउनु पर्ने विधिहरू
- ४.६ धान, मकै, गहुँ, उखु, मुसुरो र तोरी बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि
- ४.७ नेपालको विभिन्न क्षेत्रमा प्रचलित बालीचक्र तिनको महत्व, उदाहरणहरू (कोशी प्रदेश विशेष)

५. बाली संरक्षण

(६ अङ्क)

- ५.१ नेपालका प्रमुख खाद्यान्न, नगदे, तरकारी एवं फलफूल बालीका प्रमुख रोग, किरा, मुसा एवं झारपातको नाम, पहिचान, नोक्सानी, लक्षण एवं रोकथाम प्रविधि
- ५.२ स्वच्छ तथा स्वस्थ बाली उत्पादनका लागि गरिने एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (Integrated pest management), असल कृषि अभ्यास (GAP) लगायत अन्य पद्धतिहरूको को परिचय, सिद्धान्त र महत्व, कृषक पाठशाला तरिका र भूमिका
- ५.३ कृषि विकासमा उत्पादनोपरान्तको रोग किरा व्यवस्थापनको महत्त्व र यस क्षेत्रमा उपलब्ध प्रविधिहरू
- ५.४ बाली संरक्षण प्रयोगशाला निदान सेवाका लागि प्रयोग हुने सामान्य विधिहरू
- ५.५ रोग, किरा, एवं झारपात तथा तिनको प्राकृतिक शत्रुहरू (मित्रजीव) को जानकारी र उपयोगिता
- ५.६ मौरी पालन, रेशम किरा पालन तथा किम्बु खेतीको उन्नत प्रविधि
- ५.७ नेपालमा खेती गरिएका च्याउका प्रजाती र कन्ये, गोब्रे, दुधे र सिताके च्याउ खेती प्रविधि
- ५.८ रोग, किरा व्यवस्थापनमा Plant Quarantine को भूमिका
- ५.९ जीवनाशक विषादी व्यवस्थापन ऐन, २०७६ र जीवनाशक विषादी नियमावली २०५० का विशेषताहरू
- ५.१० विरुवा संरक्षण ऐन, २०६४ र विरुवा संरक्षण नियमावली २०६६ का विशेषताहरू
- ५.११ नेपालमा प्रतिबन्ध गरिएका विषादीहरू, विषादीको सुरक्षित प्रयोग र विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषणको सामान्य जानकारी
- ५.१२ जैविक, वनस्पतिक तथा रसायनिक विधिबाट बाली संरक्षण

६. कृषि अर्थशास्त्र

(६ अङ्क)

- ६.१ कृषि अर्थशास्त्रको परिचय र कृषि विकासमा यसको महत्त्व
- ६.२ माग तथा आपूर्तिको परिचय र नियम

- ६.३ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाको अवधारणा
- ६.४ कृषि विकासमा बजारको महत्व
- ६.५ फार्मगेट, थोक तथा खुद्रा मुल्यको अवधारणा
- ६.६ समूह बजार, हाट बजार सहकारी बजारको परिचय, वर्तमान स्थिति र कृषि विकासमा यसको महत्व
- ६.७ खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको अवधारणा
- ६.८ उत्पादन लागतको परिचय र तुलनात्मक लाभका बालीहरुको पहिचानमा यसको भूमिका
- ६.९ प्राथमिक तथ्यांक (Primary data) र सहायक तथ्यांक (Secondary data) को परिचय तथा श्रोतहरु एवं तथ्यांक संकलन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरु।
- ६.१० ऋप कटिङ्ग र यसको महत्त्व
- ६.११ कृषि उद्यम (Agri-business) को परिचय र नेपालमा यसका सम्भावनाहरु
- ६.१२ नेपालमा वस्तुगत कृषि उपजहरुको बजार प्रणाली बारे जानकारी
- ६.१३ कृषि वस्तुमा मूल्य श्रृंखला विकासको परिचय तथा महत्व

७. माटो व्यवस्थापन

(६ अङ्क)

७.१ माटोको परिभाषा, माटो निर्माणको प्रक्रिया र नेपालको माटोबारे संक्षिप्त जानकारी:

७.२ माटोका गुणहरु

७.२.१ भौतिक गुण:- माटोको बनोट, बुनोट, घनत्व, रंग, माटोको पानी धारण गर्ने क्षमता

७.२.२ रसायनिक गुण:- माटोको प्रतिक्रिया (पि.एच.), प्रांगारिक पदार्थ र यसको महत्त्व, कार्बन, नाइट्रोजन अनुपात

७.२.३ जैविक गुण:- राईजोबियम र एजोटोब्याक्टर

७.२.४ अम्लीय र क्षारीय माटोको सुधार किन र कसरी

७.३ विरुवालाई आवश्यक निम्न खाद्य तत्त्वहरुको काम र तिनको कमी हुँदा देखिने लक्षण र रोकथामका उपायहरु

७.३.१ मुख्य तत्त्वहरु:- नाइट्रोजन, फस्फोरस र पोटास

७.३.२ सहायक तत्त्वहरु:- क्याल्सियम, म्याग्नेसियम र गन्धक

७.३.३ सूक्ष्म तत्त्वहरु:- फलाम, तामा, जस्ता, म्याग्नेज, मोलिबडेनम, सुहाग (बोरोन) र क्लोरिन

७.४ मल र मलखाद

७.४.१ प्रांगारिक मलहरु (कम्पोष्ट मल, गोठेमल, भर्मिकम्पोष्ट, सूक्ष्म जैविक मल, कुखुराको मल, हरियो मल, बायोग्याँस लेदोको मल)

७.४.२ रसायनिक मलहरु (नाइट्रोजनयुक्त, फस्फोरसयुक्त, पोटासयुक्त, मिश्रित र यौगिक, सहायक खाद्यतत्त्वयुक्त, सूक्ष्मतत्त्वयुक्त)

- ७.४.३ मलको मात्रा निकालने तरिका
- ७.४.४ मलको प्रकृति, प्रयोग समय र प्रयोग गर्ने तरिकाहरू
- ७.५ माटो जाँच सेवा
 - ७.५.१ माटोको नमूना लिने तरिका: किन, कहिले र कसरी
 - ७.५.२ माटो जाँचको लागि माटोको तयारी
 - ७.५.३ Kit box बाट नाईट्रोजन, फस्फोरस, पोटास तथा पि. एच. पत्ता लगाउने तरिका
- ७.६ माटो शिविर र यसको महत्व, घुम्ती माटो परीक्षण प्रयोगशालाबाट माटो जाँच
- ७.७ माटोको उर्वराशक्ति कायम राख्ने र बाली उत्पादनमा यसको व्यवस्थापन र महत्त्व
- ७.८ भू-क्षय (Soil Erosion) र यसको कारण, प्रकार तथा व्यवस्थापन
- ७.९ एकिकृत खाद्यतत्त्व व्यवस्थापन
